

บทบาทของคณะสงฆ์ไทยบนฐานมิติใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0

The Roles of Thai Sangha on the Basis of New Dimension in the Thailand 4.0 Era

พระครูเกษมธรรมการ PhrakhrKasem Atthakorn

พระครูสังฆวิสุทธิคุณ,ดร. PhrakhrSangkha Wisutthikhun, Dr.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

ปัจจุบันพระสงฆ์ในประเทศไทยต้องปรับไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 หรือยุคนวัตกรรมที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นเพื่อการสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ ทั้งนี้การปรับตัวดังกล่าวอาจต้องระมัดระวังถึงข้อจำกัดเพื่อป้องกันความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาในภาพรวมที่ยังคงมีหลายช่องทางที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและการลดความศรัทธาจากชาวพุทธในสังคมไทย แม้ว่าจะการกำหนดกรอบการทำงานของคณะสงฆ์ไว้ 6 ด้านตามกรอบพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2534 แต่ถึงอย่างไรก็ตาม บทบาทใหม่ของคณะสงฆ์อาจต้องคิดค้นและเตรียมบุคลากรให้มากยิ่งขึ้นการรองรับกิจการของคณะสงฆ์ในโลกอนาคตหรือในสังคมยุคต่อไปที่ชาวพุทธอาจจะมีเวลาหรือข้อจำกัดของตนเองในการเข้าวัดทำบุญหรือช่วยเหลือคณะสงฆ์ไม่เหมือนกันสมัยก่อน ได้แก่ 1)บทบาทการยกระดับสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรมีความรอบรู้เรื่องเทคโนโลยี 2) การพัฒนาบทบาทของคณะสงฆ์ไปสู่ความเป็นสากลโดยเฉพาะความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ 3) บทบาทศูนย์วิปัสสนากรรมฐานให้มากขึ้นและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ 4) การสนับสนุนกิจกรรมและสถาบันทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในทุกมิติ และ5) บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

คำสำคัญ : บทบาทของคณะสงฆ์ไทย, ไทยแลนด์ 4.0.

Abstract

Nowadays, Thai Sangha must adapt to the Thailand 4.0 era or the innovative era that relies on the technology to help in the work of more propagating Buddhism

in order to be in accord with the rapid changes of the modern world. However, such adjustments may have to be careful about limitations in order to prevent damage to Buddhism. Overall, there are still many channels that cause trouble and reduce the faith from Buddhists in Thai society. Although there are six frameworks for of the Sangha work according to the Sangha Act 1962 and amendment in 1991, nevertheless, the new role of Sangha may have to innovate and prepare more personnel to support the activities of Sangha in the future or in the next society that Buddhists may have their own times or limitations to enter the temple to make merit or help the Sangha, which was not like the old days, including 1) the role of improving the competence of monks and novices with having knowledge of technology, 2) the role development of the Sangha towards internationalization, especially foreign language proficiency, 3) the more role of Vipassana Center and personnel who have expertise in knowledge transfer, 4) supporting the activities and educational institutions of the Sangha in all dimensions, and 5) the participation role in community and social development both physical and mental aspects.

Keywords: Roles of Thai Sangha, Thailand 4.0.

บทนำ

พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่บทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้าน ธรรม และต่อมามีส่วนสำคัญในการพัฒนา การศึกษาครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาใน ระดับโรงเรียนที่ขยายโอกาสให้กับชุมชน โดยรอบที่เรียกว่า บวร คือ บ้าน วัด และ โรงเรียน จึงเห็นได้ว่า บ้านมีความเชื่อมโยงกับ วัด และโรงเรียน โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามี ความสำคัญต่อการมีอยู่ของชุมชนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเชิงเครือญาติ และชุมชน แห่งการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งพระสังฆาธิการถือได้ ว่าเป็นผู้นำในการเรียนรู้สำหรับชุมชนเป็น เวลานาน พระสังฆาธิการซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มี หน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ ไม่ ว่าจะเป็นพื้นที่วัด ตำบล อำเภอ และจังหวัด รวมถึงเขตการปกครองในระดับภาค คณะหน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเผยแผ่ สาธารณูปการ และการจัดการในวัด และบริหารจัดการ พระสงฆ์ได้ปกครอง เพื่อให้ ชุมชนสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างสงบ ร่มเย็น และเป็นสุข อัน

ประกอบด้วยสันติภาพ อันเป็น เป้าหมายในเชิงอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา (พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล), 2559 :121)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและได้มี พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออก ประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และพระธรรมวินัยดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย มหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 โดยพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการคือ 1.ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบคำสั่งมีมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2.ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี 3.ระงับอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจัยชั้นเจ้าคณะตำบล 4.แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5.ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ใน เขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และ6. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ซึ่งจากภารกิจทั้ง6ประการนี้พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์ สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนาได้ดังนั้นพระสังฆาธิการจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ถาวรสืบต่อไป (พระสุระ สนิทชัยและ รชพล ศรีขาวรส, 2562 : 327)

เพราะฉะนั้น แม้ว่าจะมีคณะสงฆ์จะมีบทบาทมากมายนอกเหนือจากสิ่งที่ระบุไว้ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้กิจการต่าง ๆ มีความเรียบร้อยและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อคณะสงฆ์โดยรวมแล้ว ยังต้องแสดงบทบาทอื่น ๆ ที่สังคมคาดหวังตามกระแสโลกาภิวัตน์ให้ประจักษ์เพื่อคุณค่าของคณะสงฆ์ที่สามารถสืบทอด อนุรักษ์ และพัฒนาสังคมไปพร้อม ๆ กันในยุคที่เรียกว่า ไทยแลนด์

4.0 หรือยุคแห่งนวัตกรรม ได้แก่ 1) บทบาทการยกระดับสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรมีความรอบรู้เรื่องเทคโนโลยี 2) การพัฒนาบทบาทของคณะสงฆ์ไปสู่ความเป็นสากลโดยเฉพาะความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ 3) บทบาทศูนย์วิจัยปัสสนากรรมฐานให้มากขึ้นและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ 4) การสนับสนุนกิจกรรมและสถาบันทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในทุกมิติ และ 5) บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น คณะสงฆ์ต้องมีการวางแผน และเตรียมการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนตามบริบทจากเดิมไปสู่ความทันสมัยเท่าทันต่อโลกให้มากขึ้นเพื่อความมั่นคงและก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา

บทบาทของคณะสงฆ์ไทย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นพระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอัน สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนา จะสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการ ระดับต่าง ๆ การกิจของพระสังฆาธิการนั้นนอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือการสอนธรรมาปฏิบัติแก่พุทธบริษัท แล้วยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้านกล่าวคือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่งานการสาธารณูปการ และด้านสาธารณะสงเคราะห์การบริหารจัดการ ภาระงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังหมายได้ (พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม, 2549)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการไว้ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานของคณะสงฆ์นั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่พระสงฆ์ทั่วไปก็สามารถปฏิบัติตามภารกิจนี้ได้ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน มีหน่วยงานที่ได้ให้แนวคิดหรือหลักการไว้ (กองพุทธศาสนาสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (2544 : 4-8) ดังนี้

1) การปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสหรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงามเพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายข้อบังคับระเบียบคำสั่งประกาศของ มหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะ

ปกครองทุกระดับนับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะภาคเจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร

2) การศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม – บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจ ด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม – บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม – บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

3) การเผยแผ่ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัด และนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดโครงการบวชนกขัมมจารีณี (ชีพรามณ์) การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ การจัดพิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรมในวันอัมมสวณะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)” “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน” “การอบรมครูจริยศึกษา” “การส่งเสริมหน่วยเผยแผ่ศีลธรรม” “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ

ผู้เยาว์” เช่น โครงการอุทยานการศึกษาในวัด โครงการสวนสมุนไพรวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬาโครงการวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้น

4) การดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุ หรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เเมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น

5) การศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยมีความ มุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ 1.การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษา แห่งชาติ โดยมุ่งให้ พระภิกษุสามเณรนักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ โรงเรียนราษฎร์การ กุศลของวัด ศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด(ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิม หรือวันหยุดอื่น ๆ) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2.การสงเคราะห์ให้เด็กและ ประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็น ผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่ดิน วัด หรือที่ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐ หรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่างๆ การ ให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กวัด 3.การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการ ศึกษาชาติ เช่นการสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม หน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน และสถานศึกษาต่าง ๆ และ4.การ สงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาเช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา ฯลฯ

6) การสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ประชาชนเป็น สำคัญได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็น สถานที่ประกอบกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้นการให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์

ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยม บริจาคทรัพย์สินจัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การ สาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาทของคณะสงฆ์ในปัจจุบันอยู่ภายใต้กรอบพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 ซึ่งให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคม ในการควบคุมและบังคับโดยตรงโดยมีโครงสร้างที่คล้าย ๆ กับอำนาจบ้านเมืองจึงทำให้พระสงฆ์ใน ประเทศไทยมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันโดยการทำงานเชิงสร้างสรรค์ได้มากนัก แม้ว่าจะเปิดโอกาสไว้ หลากหลายแต่การเปิดมุมมองต่อการกระทำจริง ๆ ยังไม่ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกมาก จึงต้องมีปรับเปลี่ยนแปลงพลิกฟื้นบทบาทใหม่เพื่อความอยู่รอดและช่วยเหลือสังคมได้มากขึ้นดังที่ ผู้เขียนได้นำเสนอไว้และจะได้วิเคราะห์บทบาทใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 กันและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ต่อไป

บทบาทของคณะสงฆ์ไทยบนฐานมิติใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0

การศึกษาบทบาทคณะสงฆ์หรือพระสงฆ์สมัยใหม่มักตั้งอยู่ภายใต้กรอบภารกิจทั้ง 6 ประการ ข้างต้นที่กล่าวมาและมีแนวโน้มในลักษณะที่ดีหรืออยู่ระดับดี เช่น งานวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ ในยุค 4.0 : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บทบาทของ พระสงฆ์ในยุค 4.0 โดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเผยแผ่ รองลงมา คือ ด้านศึกษาสงเคราะห์ด้านการปกครอง ด้านสา ธารณสงเคราะห์ และด้านที่มีน้อยที่สุด คือ ด้านสาธารณูปการ ตามลำดับ (พระพงษ์พัฒน์ วิจิตตธมโม วันชัย สุขตามและจิรายุ ทรัพย์สิน, 2563 : 1) นอกจากนี้ การวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า บทบาทการส่งเสริม คุณธรรมละธรรมจริยธรรมในสถาบันครอบครัว พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทโดยได้มีการดำเนินการเป็นผู้ ไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งของคนในครอบครัวในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด (ชาญชัย ฮวดศร, 2549) เป็นต้น ทำให้เห็นว่า ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้แสดงบทบาทของตนเองได้อย่างชัดเจนและเข้มข้นในระดับ หนึ่งที่สะท้อนการทำงานเชิงสังคมและชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงอย่างไรก็ตามบทบาทดังกล่าวก็ยัง ต้องการพัฒนามากขึ้นโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงบทบาทไปสู่ความทันสมัยกว่าเดิม ดังต่อไปนี้

1) บทบาทการยกระดับสมรรถนะของพระภิกษุสามเณรมีความรอบรู้เรื่องเทคโนโลยี เพราะพระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นสาวกของพระพุทธเจ้ามีหน้าที่รักษา และเผยแผ่พระศาสนาให้แก่สาธุชนทั่วไป ต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง ในการเผยแผ่ชี้แนะและสั่งสอนอบรมประชาชน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งต่อหน้าและผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงเนื้อหาที่จะสื่อสารที่ถูกต้องตามหลักพระธรรม โดยพระสงฆ์ต้องรู้รอบและรู้สึกในเรื่องหรือประเด็นที่จะถ่ายทอด เพราะถ้ามีความรอบรู้ไม่มากพอก็จะทำให้การถ่ายทอดขาดอรรถรสที่ลุ่มลึกละเอียดอ่อนซาบซึ้งในสพระธรรม ด้านการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร ต้องเลือกใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับผู้รับ ต้องมีความเข้าใจใน ระบบสารสนเทศบ้างเข้าใจหลักการในการใช้เครื่องมือสื่อสาร รู้ข้อควรระวังในการใช้ เพื่อประโยชน์ในการ เผยแพร่พระธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมกับช่องทางนั้น ๆ โดยเฉพาะการใช้แอปพลิเคชันไลน์ หรือ เฟสบุ๊ก ที่สามารถส่งผ่านได้รวดเร็ว และเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายโดยตรง ถ้ามีการผิดพลาดของข้อมูลหรือช่องทางการ สื่อสารจะท าให้เกิดความเสียหายตามมาได้ เพราะพระภิกษุผู้ส่งข่าวสารนั้นไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่าผู้รับ ข่าวนั้นเป็นใคร อยู่ในสถานะหรือสถานการณ์เช่นไร มีความยินดีหรือไม่ยินดีกับการรับข้อมูลข่าวสารนั้น หรือไม่ ดังนั้น ผู้ส่งสารจะต้องมีความระมัดระวังในการส่งข่าวสารที่ต้องถูกต้อง ชัดเจน ไม่กำกวมเพราะ อาจจะทำให้เกิดการตีความที่ผิดพลาดขึ้นได้ และพร้อมจะเป็นดาบสองคมที่จะย้อนมาทิ่มแทงแก่ผู้ส่งสารนั้นเสียเอง (อุบล วุฒิพรโสภณ, 2561 : 136-137) ดังนั้น พระสงฆ์ไทยมีความจำเป็นกับการใช้ ICT หรือไม่ จำต้องพิจารณาหน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์ไทยในมุมมองของพุทธบริษัท 4 ที่ประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาจึงถึงเวลาและจำเป็นที่ภิกษุรุ่นใหม่จักได้ศึกษา ICT ให้เข้าใจ ให้เข้าถึง และจนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตามมหาปริณิพพานสูตรได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ สามารถใช้ ICT มาช่วยศึกษาพระธรรมจนรู้แจ้ง สามารถใช้ ICT มาช่วยปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจนหมดจดสามารถใช้ ICT มาช่วยเผยแผ่พระศาสนาจนกว้างไกล และสามารถใช้ ICT มาช่วยปกป้องพระศาสนาจนเสร็จกิจ (ยิ่งศักดิ์ นิติสิงห์, 2557 : ออนไลน์) คณะสงฆ์จึงต้องเตรียมการสำหรับการพัฒนาพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ที่มีมุ่งเป้าหมายที่ไปสมรรถนะการใช้งานและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมากขึ้นผ่านการพัฒนาหลักสูตรหรือโครงการปฏิบัติการมากขึ้น

2) การพัฒนาบทบาทของคณะสงฆ์ไปสู่ความเป็นสากลโดยเฉพาะความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ เพราะการจัดการเรียนภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ ไทยที่มีสถานภาพเป็น “พระ” แต่มีบทบาทเป็น “ผู้เรียน” เหตุผลเพราะว่า บริบท (Context) สภาพแวดล้อมในอดีตเป็นการจัดวาง

รูปแบบการเรียนรู้ในยุคเกษตรกรรม แต่ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล สภาพการเรียนรู้จึงแตกต่างและมีวิธีการเรียนที่ซับซ้อนกว่าในยุคอดีต ดังนั้น จึงต้องออกแบบหลักการในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีความเป็นไปของบริบทต่าง ๆ ในสังคม แต่จะต้องยืนอยู่บนพื้นฐานของหลักการหรือพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ พระสงฆ์จะต้องตระหนักรู้ถึง “สถานภาพ” ของตนเอง โดยจะต้องคำนึงถึงการไม่ล่วงละเมิด พระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงปฏิบัติตามกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัยซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดโดยเคร่งครัด นอกจากนั้นจะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมในการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษจากการใช้ เทคโนโลยีด้วยความสำรวมและสมณะ ตระหนักถึงคุณค่าแท้ ไม่มุ่งใช้ไปเพื่อคุณค่าเทียม อันจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตามความคาดหวังของสังคมไทย และมุ่งประโยชน์จาก “บทบาท ของผู้เรียน” (พระมหากิตติธัช สิริบุญโญ (นาชัย) และพระพิทักษ์ ฐานิสโร (แฝงโกฏ), 2563 : 387) จากงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้าน พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของพระภิกษุสามเณร ประกอบด้วย การวัดผล 2 ส่วนคือ การวัดผลจากพระภิกษุสามเณรที่เข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า คะแนนทักษะการพูด ภาษาอังกฤษเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (สำราญ ชันสำโรง, 2557) สรุปได้ว่า พระสงฆ์กับภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งที่คู่ขนานในการทำงานเชิงบทบาทการเผยแผ่คำสอนให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้นผ่านการพัฒนาและฝึกฝนตามระบบการศึกษาที่นอกเหนือจากภาษาบาลี

3) บทบาทศูนย์วิปัสสนากรรมฐานให้มากขึ้นและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ แต่ในปัจจุบันวัดและสำนักปฏิบัติธรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกเชิงคุณภาพอีกประเภทหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละปีมีประชาชนทั้งในพื้นที่นอกพื้นที่และชาวต่างชาติจำนวนมากให้ความสนใจเดินทางเข้ามาศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน รวมถึงการไหว้พระ สวดมนต์ ที่มีระบบการจัดการและการประเมินผลของศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน เช่น วัดมีหลักสูตรการอบรมและปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน วัดมีแผนการปฏิบัติงานการอบรม วัดมีรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดมีการประชาสัมพันธ์และแหล่ง สอบถามข้อมูล วัดมีบุคลากรพร้อมในการจัดอบรม และปฏิบัติธรรม วัดมีชุมชน เครือข่ายเข้าร่วม และช่วยงาน วัดมีงบประมาณในการช่วยเหลือ ในการบริหารจัดการ วัดมีระบบการจัดการพื้นที่ เช่น ที่พัก ห้องน้ำ ลานจอดรถ วัดมีเอกสาร หนังสือ ซีดีธรรมะ วัดมีอาหาร/น้ำปานะที่เหมาะสม และวัดมีระบบการติดตามผลประเมินผลวัดผล (ฉลอง พันธุ์จันทร์, 2561 : 261) ดังนั้น การจัดการเพื่อพัฒนาให้อยู่ในระดับ

โลกุตตรธรรม พุทธวิธีในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี (วิชาจรณสัมปันโน) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะเป็นไปตามหลักพุทธธรรม คือ การมีชีวิตอันประเสริฐ มีปัญญารู้ความจริงตามความเป็นจริง พัฒนาตนเองให้มีภพภูมิที่ดีกว่าเดิม โดยใช้แนวคิดแบบ LETS เป็นผลจากการสังเคราะห์ครั้งนี้ : L คือ Learning เป็นการให้การเรียนรู้แก่บุคคล E คือ Experience เป็นการให้บุคคลสังสมทักษะจนก่อให้เกิดประสบการณ์ T คือ Training เป็นการฝึกอบรมบุคคลเพื่อก่อให้เกิดความรู้ทั้งในงานและนอกงาน และ S คือ Seminar เป็นการเติมเต็มความรู้ให้บุคคลที่จะก่อให้เกิดความรู้เพิ่มขึ้น โดยมีจุดประสงค์ในการพัฒนาเพื่อพัฒนาตนเองจากสภาพของปุถุชนซึ่งมีวิชาครอบงำอยู่สู่ริยบุคคล สำหรับผลลัพธ์การพัฒนาสูงสุดที่จะได้คือการสู่ภาวะนิพพาน พุทธธรรมมีหลักการที่ครอบคลุมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม (การพัฒนาศีล) การพัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีสมรรถภาพจิตสูงขึ้น จิตมีคุณภาพมากขึ้น (การพัฒนาสมาธิ) และพัฒนาไปสู่ระดับการเข้าถึงสัจธรรม (การพัฒนาปัญญา) (วันชัย สุขตาม, 2557 : 561) เพราะฉะนั้น บทบาทของคณะสงฆ์อาจจะต้องริบสร้างแนวทางการพัฒนาพระสายวิปัสสนากรรมฐานให้มากขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาให้มีความโดดเด่นและรองรับภาคการท่องเที่ยวตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ

4) การสนับสนุนกิจกรรมและสถาบันทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในทุกมิติ การศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการคณะสงฆ์ ยังมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ยังไม่มีการวางแผนระยะยาว ด้านการจัดองค์การ โครงสร้างขององค์กรดำเนินการตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติมาไม่ได้ดำเนินการเชิงรุก การบังคับบัญชาที่ผ่านมาไม่สนองต่อการพัฒนาด้านการศึกษาบาลีเท่าที่ควรขาดแรงจูงใจ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนไม่มีภาคบังคับยังเป็นแบบสมัครใจ ด้านการประสานงานยังขาดการดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านนี้ดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านนี้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปตามสถานการณ์ ที่สำคัญ ด้านการควบคุม มีผู้ลงชื่อเรียนและสมัครสอบมาก แต่ผลการสอบผ่านไม่เกินครึ่งหรือน้อยกว่านั้นมาก (พระครูบรรพตภาวนาวิธาน, 2560 : 60) นอกจากนี้จัดการศึกษานักธรรม-บาลีของพระสงฆ์ ทั้งประเทศอยู่ที่ส่วนกลาง หลักสูตรยังไม่มากพอต่อความสนใจในการศึกษาของเยาวชน หากมี หลักสูตรใหม่เพิ่มมากขึ้น การศึกษาพุทธศาสนาก็จะมีการแข่งขัน มีความก้าวหน้าเนื่องจากปัจจุบันการศึกษาพระพุทธศาสนาของไทยมีรูปแบบเดียว ขาดความหลากหลายและล้าหลังแม้จะให้โอกาสทางการศึกษาแก่คนชายขอบได้บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ว่าการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการได้ดังนั้น การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งปัจจุบัน

และอนาคต เมื่อการศึกษาทางโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รัฐบาลต้องสนับสนุน กระบวนการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม ให้มากขึ้น ควรปรับปรุงให้สามารถรองรับเด็กที่สนใจเข้าศึกษาในคณะสงฆ์สามารถเทียบโอน กันได้ ก็จะทำให้เด็กที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ได้ศึกษาทั้งฝ่ายธรรมและฝ่ายโลก ควบคู่กันไป และเป็นการสร้างศาสนทายาทและเปิดโอกาสให้เป็นทางเลือกใหม่ในการศึกษา ของชาติ และสิ่งสำคัญ ผู้บริหารคณะสงฆ์จะต้องเร่งพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ เช่น หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถรักษา สาระหลักสูตรเดิมไว้ ให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนกับการจัดการศึกษาสามัญทั่วไปของรัฐ มิฉะนั้นในทศวรรษหน้า คณะสงฆ์จะเกิดวิกฤติขาดแคลนผู้เข้ามาบวชเรียนและสืบต่อ พระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง (พระปลัดธีรภัทร์ นาถสีโล, 2564 : 75) ดังนั้น การพัฒนาระบบการศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่คณะสงฆ์ควรมองอย่างรอบด้วยโดยเฉพาะศาสตร์สมัยที่ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูประบบการจัดการ และการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายให้มากที่สุด

5) บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยจะเห็นได้ชัดเจนมากเพราะสังคมไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธ ศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานมงคล เช่น งาน วันเกิด งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญอุทิศ เป็นต้น บางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้านเป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้านตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทที่มีความชัดเจนมากขึ้น (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2561 : 344) ดังนั้น พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรม ให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคีกันชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน ตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริม ผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ประเพณีต่าง ๆ ให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไปด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควร ปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีและนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชนใน ชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชน และฟื้นฟู อนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน (พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง)), 2561) เพราะฉะนั้น บทบาทพระสงฆ์กับชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันเห็นกันอย่างมากเพราะพัฒนาการของคณะสงฆ์กับชุมชนมีความใกล้ชิดมากขึ้น อีกทั้งการกระตุ้นจากสังคมที่ต้องการเห็นการ

ปลดปล่อยความทุกข์ของชาวพุทธให้ลดน้อยลงจนเข้ามาร่วมกันปฏิบัติธรรม พัฒนาวัดและเกิดความสัมพันธ์กันในชุมชน แต่ถึงอย่างไรก็ตามเป้าหมายของคณะสงฆ์อาจจะต้องมีความชัดเจนในส่วนของจุดมุ่งหมายที่แท้จริงนั่นก็คือ การยกระดับคุณภาพทางร่างกายที่ลดอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีและการพัฒนาจิตใจที่พร้อมรองรับคุณภาพทางจิตเข้มแข็งมากขึ้นผ่านกระบวนการระหว่างวัดกับชุมชนและสังคมอื่น ๆ ได้มากขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

บทความเรื่อง บทบาทของคณะสงฆ์ไทยบนฐานมิติใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนบริบทใหม่ของบทบาทคณะสงฆ์ได้มากขึ้น เพื่อเติมเต็มในส่วนที่ยังขาดหายไปโดยเฉพาะความทันสมัยของกรอบแนวคิดใหม่ ๆ ให้เข้ามาช่วยในการเสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์รุ่นใหม่ที่สามารถทำงานได้หลากหลายมากขึ้น เพราะพระสงฆ์ที่เข้ามาในบวรพระพุทธศาสนาจะมีทักษะสมรรถนะและศักยภาพที่แตกต่างกันจึงต้องใช้ศาสตร์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการวางโปรแกรมการทำงานในระยะยาว อีกทั้งยังต้องปรับปรุงหลักภารกิจเก่าไปสู่ภารกิจใหม่ที่จะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถทำงานได้อย่างไร้ขีดจำกัดให้มากขึ้น ทั้งนี้แต่การควบคุมให้อยู่ในกรอบเดิมนั้นก็คือ พระธรรมวินัยก็ยังให้ความสำคัญเพื่อสร้างเป้าหมายอันเป็นอัตลักษณ์อย่างชัดเจนเพื่อรองรับฐานที่มั่นคง แต่กระนั้น เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปคณะสงฆ์จะดำรงตนแบบเก่าอาจจะเกิดอุปสรรคและปัญหามากมายดังที่เป็นข่าว จึงต้องปรับปรุงหรือปฏิรูปให้สอดคล้องรับกับกระแสโลกวิวัฒน์ในลักษณะยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมมากกว่าการตั้งธงเดิมโดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงหรือยึดเป้าหมายย่อยมากเกินไปจะทำให้เสียการโดยใช้เหตุ ดังนั้น บทบาทของคณะสงฆ์ไทยบนฐานมิติใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 อาจจะมีรับแรงสร้างกระบวนการความร่วมมือของพุทธบริษัทที่จะช่วยให้คณะสงฆ์มีความเข้มแข็งในการทำงานให้กับชุมชนและประเทศไทยต่อไปได้

References

- กองพุทธศาสนาสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2544). “คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6 (1), (มกราคม-มีนาคม) : 344 – 352.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ฉลอง พันธุ์จันทร์. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิปัสสนากรรมฐานของนักท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานตอนกลาง กรณีจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. 7 (1), (มกราคม – มิถุนายน) : 243-267.

ชาญชัย ฮวดศร. (2549). บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล). (2559). บทบาทของคณะสงฆ์ในการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 3 (3), (ตุลาคม-ธันวาคม) : 120-135.

พระสุระ สนิทชัย และรชพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ.2562. “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”. วิทยาลัยนครราชสีมา.

พระมหากิตติธัช สิริบุญโญ (นาชัย) และพระพิทักษ์ ฐานิสสร (แฝงโกฏี). (2563). พระสงฆ์กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7 (12), (ธันวาคม) : 376 : 389.

พระปลัดธีรภัทร์ นาสีโล. (2564). การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการศึกษาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 8 (7) เดือนกรกฎาคม) : 64 – 77.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2549). พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *พุทธศาสนมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูบรรพตภาวนาวิธาน. (2560). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาของพระสงฆ์ในการในจังหวัดนครนายก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 6 (4), (ตุลาคม-ธันวาคม) : 60-71.

พระพงษ์พัฒน์ วิจิตรธมมโฆวันชัย สุขตามและจิรายุ ทรัพย์สิน. (2563). *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4 (1), (มกราคม-เมษายน) : 1-14.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ยิ่งศักดิ์ นิธิสิงห์. (2557). ความจำเป็นของพระสงฆ์ไทยกับการใช้ ICT ในยุคปัจจุบัน. [ออนไลน์].

แหล่งข้อมูล : <https://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/100-ict> [วันที่ 13 เมษายน 2566].

วันชัย สุขตาม. (2557). การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ : แนวทางใหม่สำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน. 20 (4), (ตุลาคม – ธันวาคม) : 561-576.

สำราญ ชันสำโรง. (2557). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของพระภิกษุสามเณรในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อ.เมือง จ.เชียงใหม่. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุบล วุฒิพรโสภณ. (2561). พระสงฆ์กับการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีในยุค 4.0. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. 1 (1), (กันยายน – ธันวาคม) :129-138.